

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ОХТИРСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
СУМСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ
ЦИКЛОВА КОМІСІЯ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ТОРГІВЛЯ

КУРСОВА РОБОТА

З дисципліни «Підприємницька діяльність»

на тему: Бізнес-план фермерського господарства
«Чистий врожай»

Виконала: студентка II курсу, 36 групи
галузі знань 07 Управління та
адміністрування
спеціальності 076 Підприємництво та торгівля

Оксана БУРДУН

Керівник - викладач

Анна КОГУТ

Оцінка за національною шкалою

Члени комісії

(підпис) Любов ПРОГОННА

(підпис) Зульфія РУДИЧЕНКО

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ОХТИРСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
СУМСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

Відділення Будівництва, економіки та фінансових технологій
Циклова комісія економічних спеціальностей
Освітньо-кваліфікаційний рівень фаховий молодший бакалавр
Шифр та найменування галузі знань 07 Управління та адміністрування
Освітньо-професійна програма Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
Спеціальність 076 Підприємництво та торгівля

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова ЦК економічних спеціальностей
_____ Анна КОГУТ
«_____» _____ 2026 р

ЗАВДАННЯ
на курсову роботу з дисципліни
„Підприємницька діяльність”
студентці 2 курсу 36 групи
Оксані БУРДУН

Тема роботи: Бізнес-план фермерського господарства «Чистий врожай»

Вихідні дані:

1. Земельна площа – 220 га ріллі:
 - а) 40 га ріллі – у власності фермерського господарства
 - б) 180 га ріллі – у користуванні фермерським господарством
2. Сільськогосподарські культури для вирощування:
 - а) Озиме жито;
 - б) Горох;
 - в) Гречка;
 - г) Картопля;
3. Грошова оцінка 1 га ріллі – 30000 грн.
4. Годинна тарифна ставка 61,12 грн
5. Орендна плата 5%.
6. Умови одержання кредиту
 - а) Період кредитування 12 місяців;
 - б) Процентна ставка (річних) 30%.

Дата видачі завдання «_____» _____ 2026 р.

Керівник курсової роботи _____ Анна КОГУТ

Завдання до виконання прийняла студентка «_____» _____ 2026 р.

Студент (ка) _____

Розглянуто і схвалено на засіданні ЦК економічних спеціальностей

Протокол № _____ від _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ З УРАХУВАННЯМ ОСОБЛИВОСТЕЙ ГАЛУЗІ.....	5
1.1 Бізнес-план та основні етапи його формування	
1.2 Умови формування бізнес-плану з урахуванням специфіки галузі виробництва	
1.3 Правове регулювання процесу розробки бізнес-плану	
2. РОЗРОБКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ	11
2.1 Короткий опис підприємницького проекту	
2.2 Опис підприємства	
2.3 Опис продукції та ринку	
2.4 Управління та організація виробництва	
2.5 План виробництва	
2.6 План маркетингу	
2.7 Фінансовий план	
2.8 Ризик і шляхи його зниження	
3. ОХОРОНА ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	32
ВИСНОВОК.	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	37

ВСТУП

Розробка бізнес-плану є ключовим етапом управління підприємницькою діяльністю, оскільки саме він дозволяє системно й детально окреслити перспективи розвитку фірми та шляхи досягнення стратегічних і тактичних цілей.

У межах бізнес-плану визначаються як короткострокові, так і довгострокові завдання реалізації підприємницької ідеї, проводиться аналіз сильних і слабких сторін бізнесу, здійснюється вивчення ринкової ситуації з урахуванням споживчих уподобань, конкурентного середовища та інших факторів, що впливають на діяльність підприємства. Також у документі описуються умови функціонування підприємства та необхідні фінансові й матеріальні ресурси для реалізації проєкту.

Бізнес-план виконує дві основні функції:

- Зовнішню — надає діловим партнерам, інвесторам і потенційним кредиторам повну інформацію про зміст і перспективи реалізації підприємницької ідеї;
- Внутрішню — виступає інструментом самоорганізації підприємства, формуючи комплексну систему управління реалізацією проєкту [1].

Таким чином, бізнес-план є одночасно й інструментом об'єктивної оцінки ефективності діяльності підприємства в ринкових умовах, і базою для прийняття проектно-інвестиційних рішень, що відповідають потребам ринку.

Базою дослідження є фермерське господарство «Зерно Сумщини».

Метою цієї роботи є: складання бізнес-плану, вирощування нових видів продукції, розрахунки ефективності діяльності фірми, пошук подальших резервів зменшення витрат і зростання доходів з метою забезпечення зростання прибутків підприємства.

1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ З УРАХУВАННЯМ ОСОБЛИВОСТЕЙ ГАЛУЗІ

1.1 Бізнес-план та основні етапи його формування.

Бізнес-план — це стратегічний документ, який узагальнює бачення підприємства, визначає шляхи досягнення поставлених цілей та обґрунтовує економічну доцільність реалізації бізнес-ідеї. Він слугує як внутрішнім інструментом управління, так і засобом комунікації з інвесторами, банками, партнерами чи донорами. Завдяки бізнес-плану підприємець може системно проаналізувати ринок, оцінити конкурентів, розрахувати фінансові потреби та ризики, а також визначити потенційну прибутковість. Цей документ допомагає не лише правильно розподілити ресурси, а й приймати обґрунтовані управлінські рішення, планувати діяльність, прогнозувати майбутні результати та адаптуватися до змін ринку. [4]

Бізнес-план виконує дві головні функції: внутрішню та зовнішню. У внутрішньому контексті він допомагає власникам і менеджерам вибудувати чітку стратегію, організувати ефективну роботу, оптимізувати використання ресурсів і контролювати показники діяльності. У зовнішньому аспекті він демонструє фінансову стабільність, рівень підготовки проєкту та його життєздатність, тим самим забезпечуючи довіру інвесторів і партнерів. Якісно підготовлений бізнес-план також є обов'язковою умовою для отримання кредитів, участі в грантових програмах або залучення державної підтримки.

До основних завдань бізнес-плану належить формування бізнес-моделі, аналіз ринку, визначення ресурсних потреб, розробка маркетингової стратегії, оцінка ризиків і прогнозування фінансових результатів. Зазвичай структура плану включає резюме, опис підприємства, аналіз ринку, маркетинг, організаційні та виробничі аспекти, фінанси, а також оцінку ризиків. Для ефективного реалізації бізнес-ідеї потрібно пройти кілька етапів планування:

формулювання цілей, вивчення ринку, оцінка ресурсів, побудова стратегії, складання фінансових розрахунків та підготовка презентаційних матеріалів.

Частими помилками при створенні бізнес-плану є ігнорування аналізу ринку, нереалістичні фінансові прогнози, відсутність уваги до ризиків, поверхневий опис продукту чи послуги, а також недбале оформлення документа. Щоб уникнути таких недоліків, бізнес-план має бути конкретним, обґрунтованим і регулярно оновлюватись з урахуванням змін зовнішнього середовища та пріоритетів компанії. Таким чином, бізнес-план не лише підвищує шанси на успіх, а й сприяє довгостроковій стабільності та конкурентоспроможності бізнесу. [1]

1.2 Умови формування бізнес-плану з урахуванням специфіки галузі виробництва

Сільське господарство є важливою галуззю економіки, яка зосереджується на вирощуванні сільськогосподарських культур і розведенні свійських тварин з метою забезпечення населення продовольством та надання сировини для переробної промисловості. Воно виконує життєво важливу функцію в забезпеченні продовольчої безпеки, підтриманні економічного зростання, екологічної рівноваги та соціальної стабільності.

Значення цієї галузі полягає насамперед у постачанні продуктів харчування — адже сільське господарство забезпечує переважну більшість їжі, яку споживає людство. Крім того, воно постачає сировину для таких галузей, як харчова, текстильна, фармацевтична, біопаливна промисловість.

Водночас виробництво сільськогосподарської продукції має ряд унікальних особливостей, які необхідно враховувати при плануванні діяльності агропідприємств. Це, зокрема, сезонність робіт і залежність від природно-кліматичних умов — температура, вологість, сонячне світло безпосередньо впливають на врожайність. Також важливо дотримуватись певного ритму агротехнічних операцій упродовж вегетаційного періоду:

обробіток ґрунту, сівба, догляд за культурами та збирання врожаю мають відбуватись у чітко визначений час [3].

Робочі цикли в сільському господарстві мають різну тривалість, а витрати на виробництво фіксуються не лише за культурами, а й за окремими технологічними процесами. Частина необхідних засобів виробництва створюється безпосередньо в господарстві — наприклад, тварини, розсадники, сади тощо. Частину продукції також витрачають на забезпечення безперервності виробництва — наприклад, зерно для сівби або сіно для годівлі худоби. Протягом року також змінюється потреба в обігових коштах — у періоди активних польових робіт вона суттєво зростає.

Планування в аграрному бізнесі є ключовим елементом успішної діяльності. Це економічне проєктування майбутнього підприємства, що передбачає зменшення ризиків шляхом системного прийняття рішень на основі аналізу очікуваних обставин. Ведення бізнесу без чітких планів означає реагування лише на вже сформовані обставини, тоді як наявність плану дозволяє формувати власну стратегію, передбачати виклики та адаптуватись до них. [2]

Планування передбачає визначення мети, формування завдань і заходів, складання програми дій та визначення необхідних ресурсів.

На ефективність сільськогосподарського виробництва впливають численні фактори, які поділяють на біологічні, технологічні, екологічні, соціальні та економічні. Біологічні чинники включають вибір культур і порід тварин, які найкраще адаптовані до конкретного регіону, а також їхню стійкість до шкідників і хвороб. Технологічні чинники охоплюють застосування сучасних агротехнічних методів, механізацію та автоматизацію процесів, що підвищує продуктивність. Екологічні аспекти полягають у раціональному використанні ґрунтів, водних ресурсів і мінімізації шкідливого впливу на довкілля. Соціальні фактори визначаються рівнем освіти працівників, наявністю інфраструктури на селі, що впливає на залучення трудових ресурсів у галузь.

Економічні чинники пов'язані з доступністю фінансування, субсидій, кредитів, а також ринковою ситуацією, яка впливає на попит та ціни.

Україна має виняткові природно-кліматичні умови, що сприяють розвитку аграрної діяльності. Завдяки цьому держава займає провідні позиції у світовому експорті сільськогосподарської продукції. Агросектор демонструє високий рівень інвестиційної привабливості, зберігаючи потенціал навіть в умовах воєнного стану. [5]

1.3 Правове регулювання процесу розробки бізнес-плану

Бізнес-план відіграє ключову роль у діяльності підприємця, адже саме він слугує основою для залучення інвестицій, отримання фінансування та досягнення фінансової стабільності бізнесу. Водночас, важливою умовою його ефективності є дотримання правових норм під час розробки. Правове регулювання цього процесу необхідне для гарантування законності, а також захисту інтересів усіх зацікавлених сторін — засновників, інвесторів і кредиторів. Ігнорування правових аспектів може призвести до створення неповних або юридично недійсних бізнес-планів, що знижує їхню ефективність і підвищує ризик порушення законодавства.

У бізнес-плані обов'язково повинна бути зазначена інформація про правовий статус землі, на якій планується реалізація проекту: її площа, форма власності (оренда, суборенда, пай), цільове призначення, кадастровий номер, термін дії договору.

Закон України «Про фермерське господарство» (від 19 червня 2003 року, № 973-IV) регулює діяльність фермерських господарств, включаючи:

- Створення, реєстрацію та функціонування фермерських господарств.
- Порядок передачі земель сільськогосподарського призначення для фермерських господарств (як у власність, так і в оренду).
- Правовий статус фермерських підприємців.

- Обов'язки щодо ведення бухгалтерії та звітності.
- Механізми державної підтримки фермерських господарств.

У бізнес-плані фермерського господарства необхідно чітко вказати правовий статус господарства, його діяльність, структуру власності, а також можливості для залучення державних дотацій.

Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» (від 21 липня 2020 року, № 819-IX) регулює:

- Порядок створення різних видів сільськогосподарських кооперативів (виробничих, обслуговуючих).
- Принципи управління кооперативами та розподілу прибутку між учасниками.
- Фінансові та економічні відносини між членами кооперативу.
- Механізми державної підтримки кооперативів.

Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» (від 24 червня 2004 року, № 1877-IV) регулює:

- Види державної підтримки для аграріїв, такі як дотації, субсидії, пільгові кредити.
- Порядок отримання фінансової підтримки через подання бізнес-плану, участь у конкурсах, подачу заявок.
- Гарантії щодо кредитування агровиробників.
- Вимоги до проєктів щодо їх рентабельності та екологічної безпеки.

У бізнес-плані важливо вказати можливості для отримання такої підтримки, зокрема вказати, які саме програми чи державні фонди можуть бути залучені для фінансування.

Податковий кодекс України регулює:

- Систему оподаткування сільськогосподарських підприємств.
- Спеціальні податкові режими, наприклад, для аграріїв (єдиний податок 4 групи).
- Податкові пільги для виробників сільськогосподарської продукції.
- Порядок ведення податкової звітності та облік витрат і доходів.

Отже, важливо постійно оновлювати бізнес-план з урахуванням законодавчих змін у податковому, трудовому, екологічному законодавстві та законодавстві про безпеку. Взаємодіяти з юристами та юридичними консультантами, щоб уникнути можливих помилок і порушень законодавства, доцільно залучати професійних юридичних консультантів для перевірки всіх юридичних аспектів бізнес-плану. Врахувати міжнародні права (для міжнародних бізнес-планів), якщо бізнес-план є міжнародним, слід звертати увагу на міжнародні договори, правила та конвенції, що регулюють діяльність на глобальних ринках. [6]

2. РОЗРОБКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ

2.1 Короткий опис підприємницького проєкту

Підприємницький проєкт передбачає розвиток фермерського господарства «Чистий врожай», що спеціалізується на вирощуванні озимого жита, гороху, гречки, картоплі. Підприємство спеціалізується на аграрному секторі, зосереджуючись на оптимальному використанні земельного фонду.

Мета – збільшення обсягів зібраного врожаю та розширення каналів продажу готової продукції.

Організаційно-правова форма: фермерське господарство. Загальна площа оброблювальної землі 220 га.

Проєкт має на меті:

- отримання прибутку
- зміцнення продовольчої безпеки регіону
- розвиток партнерських зв'язків

2.2 Опис підприємства

Фермерське господарство "Чистий врожай" розташоване в селі Чернеччина, Охтирського району, Сумської області. Найближчим містом є Охтирка, що знаходиться на відстані 15 км. До обласного центру, міста Суми, відстань становить 108 км.

Фермерське господарство «Чистий врожай» спеціалізується на вирощуванні таких сільськогосподарських культур як озимого жита, гороху, гречки, картоплі. Земельна площа 220 га

40 га ріллі – власність

180 га ріллі – користування

Природні умови регіону, де розташоване підприємство, є сприятливими для агровиробництва. Клімат характеризується помірно континентальними умовами: зими холодні, а літо м'яке і не надто жарке. Влітку середня температура коливається від 18,6°C до 26,6°C, а взимку — від -2,2°C до -8°C. Найбільша кількість опадів випадає в літній період, загальний рівень річних опадів становить від 600 до 650 мм.

У південній частині Сумської області, де знаходиться Чернеччина, переважають типові чорноземи та опідзолені ґрунти. Ці ґрунти багаті на гумус (3,0–5,5%), що сприяє їхній високій родючості та робить їх ідеальними для сільського господарства (хоча товщина гумусового шару може змінюватися через ерозію, особливо на схилах). Глибокий гумусовий горизонт ґрунтів забезпечує добре утримання вологи, що є важливим для вирощування зернових культур. [6]

Завдяки таким ґрунтам сільське господарство в регіоні активно розвивається, зокрема вирощування зернових культур, гречки та картоплі. Для підвищення родючості землі регулярно вносяться органічні добрива, проводяться роботи з травосіяння та поступове поглиблення орного шару.

Фермерське господарство «Чистий врожай» має в складі основні засоби вартість яких складає – 522100 грн

При вирощуванні зернових культур (озимого жита, гороху, гречки, картоплі) підприємство використовує традиційні технології.

2.3 Опис продукції на ринку

Фермерське господарство «Чистий врожай» у 2026 році планує спеціалізуватися на вирощуванні основних сільськогосподарських культур, а саме: озимого жита, гороху, гречки та картоплі. Обрана структура виробництва зумовлена природно-кліматичними умовами регіону, стабільним попитом на внутрішньому ринку та відносною рентабельністю зазначених культур.

Озиме жито є важливою зерновою культурою, яка широко використовується у хлібопекарській промисловості. Попит на жито залишається стабільним завдяки виробництву житнього хліба та комбікормів. Перевагами цієї культури є її невибагливість до ґрунтів та стійкість до несприятливих погодних умов, що забезпечує відносно стабільну врожайність.

Горох належить до зернобобових культур і має значну цінність як джерело рослинного білка. Він використовується як у харчовій промисловості, так і в кормовиробництві. Попит на горох зростає у зв'язку з тенденціями до здорового харчування та збільшенням виробництва комбікормів. Крім того, вирощування гороху позитивно впливає на родючість ґрунту, оскільки він збагачує його азотом.

Гречка є традиційною культурою для України і користується стабільним попитом серед населення. Вона має високу харчову цінність і є важливим продуктом у раціоні. Ринок гречки характеризується періодичними коливаннями цін, однак загалом залишається перспективним через обмежену пропозицію та стабільний попит.

Картопля є однією з основних продовольчих культур і має стратегічне значення для забезпечення продовольчої безпеки країни. Вона широко використовується як у свіжому вигляді, так і для переробки. Попит на картоплю є постійним протягом року, що забезпечує стабільність її реалізації на ринку.

Продукція фермерського господарства «Чистий врожай» буде орієнтована як на місцеві ринки збуту, так і на оптових покупців, зокрема переробні підприємства та торговельні мережі. Основними конкурентними перевагами господарства є використання сучасних технологій вирощування, дотримання агротехнічних вимог, а також орієнтація на екологічно чисте виробництво [2].

2.4 Управління та організація виробництва

Трудомісткість виробництва визначається як кількість витраченого часу (людино-годин, людино-днів тощо) на виконання робіт працівниками, безпосередньо задіяними у виробничому процесі. У сільському господарстві цей показник є важливим критерієм, що демонструє ефективність використання робочої сили при вирощуванні сільськогосподарських культур.

Зернові культури, такі як горох, озиме жито, зазвичай мають порівняно низьку трудомісткість завдяки можливості механізувати більшість операцій.

Загальновідомо, що трудомісткість продукції T , люд.-год., розраховується за формулою

$$T = T_{\text{ф}} / \text{ВП},$$

де $T_{\text{ф}}$ – фактичний фонд робочого часу, людино-годин;

ВП – обсяг виробництва продукції (в натуральному або вартісному виразі).

Таблиця 2.1 - Трудомісткість виробництва

Продукція	Площа, га	Структура посівної площі, %	Затрати праці, люд.год.	Затрати праці всього, люд.-год.
Озиме жито	55	25	14,1	775,5
Горох	55	25	10,6	583
Гречка	55	25	6,4	352
Картопля	55	25	105	5775
РАЗОМ	220	100		7485,50

Загальна площа становить 220 га: озиме жито – 55 га, горох – 55 га, гречка – 55га, картопля – 55 га. Всього затрати праці становлять – 7485,50 люд/год. З них найбільше займає картопля – 5775 люд/год., а найменше - гречка – 352 люд/год.

Рекомендована кількість парцюючих на підприємстві залежатиме від загальних витрат праці 7485,50 люд/год та річного фонду робочого часу одного працюючого(280днів*7год=1960год). Тому на підприємстві буде 4 постійно працюючий. На сезонні роботи пов'язані з посівом та збиранням урожаю буде залучатися додаткова робоча сила.

Оплата праці в сільському господарстві є важливою складовою економічної діяльності аграрного сектору та значною мірою впливає на ефективність виробництва. Вона охоплює всі аспекти компенсації працівникам за виконану роботу, від базової заробітної плати до додаткових виплат за виконання специфічних завдань чи використання висококваліфікованих навичок.

Таблиця 2.2 - Витрати на оплату праці

Продукція	Затрати праці всього, люд.- год.	Тарифна ставка, грн.	Загальні витрати, грн.
Озиме жито	775,5	61,12	47398,56
Горох	583	61,12	35632,96
Гречка	352	61,12	21514,24
Картопля	5775	61,12	352968,00
РАЗОМ	7485,50		457513,76

Витрати на оплату праці становлять 457513,76 грн., при тарифній ставці – 61,12 грн. Найбільші витрати на оплату праці по картоплі – 352968,00 грн., а найменше по гречці – 21514,24 грн.

2.5 План виробництва

Загальна площа для вирощування в плановому році сільськогосподарських культур становить 220 га.

Площа для вирощування озимого жита складає 55 га, горох – 55 га, гречки – 55 га, картопля – 55 га.

Урожайність залежить від низки факторів: кліматичних умов (температура, опади, вологість), родючості ґрунту, дотримання сівозміни, якості насіння, внесення добрив, захисту рослин від шкідників і хвороб, строків та якості проведення сільськогосподарських робіт.

Передбачається вирощування чотирьох основних культур на території Сумської області: озиме жито, горох, гречки та картопля. Кожна з культур буде займати по 55 гектарів посівної площі.

Основний обробіток землі для озимого жита здійснюється восени, а для ячменю, картоплі і гречки – весною. До передпосівної обробки ґрунту під озимі входять операції: закриття вологи (ДТ-75+С-11), вирівнювання поля (ДТ-75+ВП-8), культивація (Т-150К+КПС-4) та прикочування (МТЗ-80+С-11+ККШ-6). Перед посівом ярих культур передбачена оранка на глибину 20-22 см (Т-150К+ПЛН-5-35) та культивація.

Догляд за посівами передбачає післяпосівне прикочування ґрунту, досходове та повсходове боронування (Т-70С+С-11+ЗОР0,7), внесення пестицидів (МТЗ-80+ОП-3200). Догляд за посівами обов'язково включає повсходове боронування та сапкування (МТЗ-80+КРН-4,2).

Збирання врожаю здійснюється залученою технікою іноземного виробництва.

Отже розрахуємо валовий збір сільськогосподарських культур по формулі:

$$ВЗ = У * П_k$$

де ВЗ – валовий збір, ц;

У – урожайність (основної чи побічної) продукції відповідно основної, %;

П_к – площа вирощування даної культури, га,

Валовий збір продукції визначається шляхом множення площі данної культури на відповідну урожайність (дивись таблицю 2.3).

Таблиця 2.3 – Виробництво продукції

Продукція	Площа, га	Урожайність ц/га	Валовий збір, ц
Озиме жито	55	32	1760
Горох	55	25	1375
Гречка	55	18	990
Картопля	55	180	9900
Разом	220		14025

Валовий збір разом становить 14025 ц, з них: озиме жито 1760 ц, горох – 1375 ц, гречка – 990 ц, картопля – 9900 ц.

Товарна продукція — це частина валової продукції підприємства, що має споживчу цінність і призначена для реалізації. Вона охоплює продукцію, яка відповідає встановленим стандартам і технічним умовам, придатна для

продажу та подальшого використання споживачами чи іншими підприємствами.

Насіннєвий фонд має стратегічне значення, оскільки забезпечує:

- стабільність виробництва;
- підвищення врожайності;
- ефективне використання ресурсів;
- покращення якості майбутньої товарної продукції.

Таблиця 2.4 - Баланс використання продукції

Продукція	Валове виробництво	Насіннєвий фонд	Кормова база	Товарний фонд
Озиме жито	1760	110	30	1620
Горox	1375	154	0	1221
Гречка	990	55	0	935
Картопля	9900	1650	0	8250
РАЗОМ	14025			12026

Валове виробництво разом становить 14025 ц, найбільше по картоплі – 9900 ц. Товарний фонд разом становить 12026 ц, з них: озиме жито – 1620 ц, горox – 1221 ц, гречка – 935 ц, картопля – 8250 ц.

Матеріальні ресурси в сільському господарстві — це сукупність засобів виробництва, які забезпечують функціонування аграрного сектору і без яких неможливе ведення сільськогосподарської діяльності. Вони є основою для виробництва продукції, розвитку господарств і підвищення ефективності аграрного виробництва.

Якісне, високоврожайне, стійке до шкідників і погодних умов насіння має вирішальне значення. Матеріал повинен бути: районованим для певного клімату; перевіраним на схожість і чистоту; сертифікованим.

ПММ — забезпечують роботу техніки (дизель, бензин, мастила). Важливі для обробки ґрунту, посіву та збирання врожаю. Проблеми: залежність від цін, потреба в сезонних запасах, контроль витрат.

Мінеральні добрива — містять поживні елементи (азот, фосфор, калій). Види: азотні, фосфорні, калійні, комплексні. Впливають на врожайність і

якість продукції. Особливості: дозування залежить від культури, родючості, запобігання передозуванню.

Засоби захисту — хімічні чи біологічні речовини для боротьби з хворобами, шкідниками та бур'янами. Види: гербіциди, фунгіциди, інсектициди, протруйники, регулятори росту. Правильне використання дозволяє зберегти врожай, підвищити якість продукції.[3]

Таблиця 2.5 - Потреба в матеріальних ресурсах

№	Назва культури	Насіння, кг		ПММ, кг		Мін. Добрива, кг.д.р		Засоби захисту, кг		Органіка, т	
		На 1га	всього	На 1га	всього	На 1га	всього	На 1га	всього	На 1га	всього
1	Озиме жито	200	11000	78	4290	60	3300	1	55	30	1650
2	Горох	280	15400	62	3410	120	6600	1,5	82,5	0	0
3	Гречка	100	5500	60	3300	110	6050	1	55	0	0
4	Картопля	3000	165000	275	15125	240	13200	4,6	253	60	3300
	Разом		196900		26125		29150		445,5		4950

Провівши розрахунки в данній таблиці щодо потреби в матеріальних ресурсах, визначили що потреба в насінні разом – 196900 кг, пмм – 26125 кг, мінеральних добрив – 29150 кг, засобів захисту – 445,50 кг, органіки – 4950 т.

Таблиця 2.6 - Витрати на виробництво

№	Назва культури	Стаття витрат, грн.					Разом
		Насіння	Мін. добрива	Органічні добрива	ПММ	Засоби захисту	
1	Озиме жито	101200	89100	495000	137280	15675	838255
2	Горох	92400	198000	0	109120	23512,5	423032,50
3	Гречка	110000	181500	0	105600	15675	412775
4	Картопля	2970000	303600	660000	484000	72105	4489705
	Всього	3273600	772200	1155000	836000	126967,5	6163767,50

Витрати по кожній культурі складають: на насіння – 3273600 грн, мінеральні добрива – 772200 грн, органічні добрива – 1155000 грн, паливо-мастильні матеріали – 836000 грн, засоби захисту – 126967,50 грн. Разом всі витрати становлять 6163767,50 грн.

У сільському господарстві рівень витрат значною мірою залежить від сезону та спеціалізації галузі. У рослинництві найбільші витрати припадають на періоди сівби, догляду за посівами та збирання врожаю.

Класифікація витрат

1. За економічним змістом:

Матеріальні витрати — придбання насіння, мінеральних і органічних добрив, засобів захисту рослин (ЗЗР), пального та мастильних матеріалів (ПММ), кормів, запасних частин до техніки.

Оплата праці — заробітна плата працівників і нарахування на неї (соціальні внески).

Амортизація — витрати, пов'язані зі зносом техніки, обладнання та будівель.

Інші витрати — орендна плата, податки, страхування, оплата послуг сторонніх організацій.

Основні фонди, або основні засоби, є фундаментальним елементом матеріально-технічної бази сільськогосподарського підприємства, від якого значною мірою залежить його виробнича здатність, ефективність діяльності, рівень прибутковості та конкурентоспроможність. Це матеріальні активи, які використовуються у виробництві протягом тривалого часу, зберігаючи при цьому свою фізичну форму.

Без основних засобів неможливо забезпечити стабільний і безперервний виробничий процес, особливо в сільському господарстві, де велика частина операцій вимагає спеціалізованої техніки, машин, обладнання, а також наявності виробничої інфраструктури.

Основні фонди є базою виробничого потенціалу підприємства, тому їх ефективне використання, модернізація та оновлення сприяють підвищенню продуктивності, зменшенню витрат, поліпшенню фінансових результатів і загальної стабільності господарства. [4]

Таблиця 2.7 – Наявність технічних ресурсів

Назва	Балансова вартість, грн.
Т-150К	120000
Е-70С	85000
МТЗ-80	42000
ПЛН-5-35	12500
КСП-4	15200
ССТ-12	12000
С-11+3ОР0,7	0
КФ-5,4	0
УСМК	0
С-11+ККШ-6	14100
СПЧ-6	16000
КРН-4,2	0
ОП-3200	15400
БМ-6	18500
2ПТС-4	12500
РКС-6	0
СПС-4,2	12400
ГАЗ-53	0
КАМАЗ 5110	64000
КЗС	12000
Всього	451600
Ангар для техніки	32500
Зерносклад	38000
Разом	522100

Вартість обладнання та автотранспорту становить 451600 грн, а разом з будівлями – 522100 грн.

Амортизація - це поступове перенесення ціни основних фондів та інших необоротних активів на собівартість продукції, виконаних робіт чи наданих послуг в міру їх зносу.

Класифікаційний перелік груп основних засобів та інших необоротних активів у Податковому кодексі:

- група 1 — земельні ділянки,
- група 2 — капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом;
- група 3 — будівлі споруди, передавальні пристрої;
- група 4 — машини та обладнання, з них: електронно-обчислювальні машини, інші комп'ютерні програми, інші інформаційні системи, комутатори;
- група 5 — транспортні засоби;
- група 6 — інструменти, інвентар (меблі); |
- група 7 — тварини;
- група 8 — багаторічні насадження;
- група 9 — інші основні засоби;
- група 10 — бібліотечні фонди, архівні документи;
- група 11 — малоцінні необоротні матеріальні активи;
- група 12 — тимчасові (нетитульні) споруди;
- група 13 — природні ресурси;
- група 14 — інвентарна тара;
- група 15 — предмети прокату;
- група 16 — довгострокові біологічні активи.

Сума витрат на амортизаційні відрахування визначається за формулою

$$A = \frac{B_n \times H_a}{100} \quad (2.3)$$

де B_n – балансова вартість основних засобів на початок планового року, грн...

H_a – норма відрахувань, %.

Річні норми амортизаційних відрахувань у % від балансової вартості в розмірах:

3 група – 5%, 4 група – 20%, 5 група – 20%.

Розрахунок сум витрат на амортизаційні відрахування (див. в таблиці 2.8).

Таблиця 2.8 - Визначення амортизації

Основні засоби виробництва	Балансова вартість, грн.	Знос, %	Амортизація, грн.
Будівлі	70500	5	3525
Автотранспорт	64000	20	12800
Трактори	247000	20	49400
Комбайни	0	20	0
С/гмашини	128600	20	25720
Обладнання	12000	20	2400
Всього	522100		93845

Амортизація основних фондів становить 93845 грн, з них: будівлі – 3525 грн, автотранспорт – 12800 грн, трактори – 49400 грн, комбайни – 0 грн, с/г машини – 25720 грн, обладнання – 2400 грн.

У аграрному секторі оренда є найпоширенішим способом користування землею, оскільки дозволяє аграрним підприємствам акумулювати значні земельні площі без необхідності придбання, що особливо важливо за умов обмежених фінансових ресурсів.

Завдяки оренді забезпечується ефективно та гнучке використання земельних ресурсів. По-перше, вона надає змогу агровиробникам працювати на землі без права власності на неї. По-друге, оренда сприяє оптимізації розмірів земельних ділянок, що позитивно впливає на продуктивність господарювання. Крім того, вона створює передбачуване бізнес-середовище, сприяючи інвестиційній стабільності.

Основним нормативно-правовим документом, який регулює відносини оренди землі, є Земельний кодекс України, а також Закон України "Про оренду землі" в редакції з 08.11.24 р. Згідно з чинним законодавством, сільськогосподарські угіддя можуть передаватися в оренду фізичним та юридичним особам з дотриманням вимог щодо цільового призначення землі, строків, порядку реєстрації та оплати (строк не може бути менши 7 років і перевищувати 50 років). [2]

Таблиця 2.9 - Визначення орендної плати

Орендна плата	Площа, га	Вартість 1 га, грн	Розмір орендної плати, %	Всього за 1 га, грн	Всього, грн.
	180	30000,00	5	1500	270000,00

Орендна плата за 1 га становить 1500 грн, а всього за площу 180 га, яка орендована - 270000 грн.

Страховання в сільському господарстві є важливим інструментом захисту аграрного бізнесу від фінансових ризиків, що виникають унаслідок несприятливих погодних умов, стихійних лих, хвороб рослин і тварин, пожеж, техногенних аварій або інших непередбачуваних подій. Сільське господарство — одна з найбільш ризикованих галузей економіки, оскільки залежить від природних факторів, які не підлягають контролю з боку виробника. Саме тому страховання стає необхідною умовою стабільності агровиробництва, особливо в умовах кліматичних змін і зростання вартості ресурсів [1].

Таблиця 2.10 - Страховання врожаю

Вид продукції	Урожайність, ц/га	Валовий збір, ц	Ціна 1 ц, грн..	Вартість врожаю, грн..	Страхова ставка, %	Сума страхового внеску, грн.
Озиме жито	32	1760	650	1144000	0,5	5720,00
Горох	25	1375	520	715000	0,5	3575,00
Гречка	18	990	950	940500	0,5	4702,50
Картопля	180	9900	750	7425000	0,5	37125,00
Разом		14025		10224500		51122,50

За показниками урожайності, валового збору та ціни, визначили вартість врожаю всього: 10224500 грн, з них: озиме жито – 1144000 грн, горох– 715000 грн, гречка – 940500 грн, картопля – 7425000 грн. Також за допомогою страхової ставки визначили суму страхового внеску всього 51122,50 грн, з них : озиме жито – 5720 грн, горох– 3575 грн, гречка – 4702,50 грн, картопля – 37125 грн

Загальновиробничі витрати є різновидом непрямих витрат, які виникають у процесі організації, обслуговування та управління основним виробництвом, але не можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного виду продукції. Їх також називають накладними витратами. Вони необхідні для забезпечення стабільної роботи господарства в цілому, а не пов'язані з окремим полем або сільськогосподарською культурою. Такі витрати розподіляють між різними видами продукції пропорційно до обсягу виробництва, витрат праці або інших показників, які відображають участь того чи іншого напрямку в загальному виробничому процесі [6].

Таблиця 2.11 - Кошторис витрат

Види витрат	Сума, грн.
Насіння та посівний матеріал	3273600
Мінеральні добрива	772200
Органічні добрива	1155000
Засоби захисту рослин	126967,5
ПММ	836000
Оплата праці	457513,76
Амортизація	93845
Орендна плата	270000,00
Страхові внески	51122,50
Інші	70362,49
Всього	7106611,25

Собівартість виробу — це сукупна грошова оцінка усіх витрат, які несе підприємство на виготовлення та реалізацію продукції (чи її загального обсягу). Вона відображає повну картину витрат, пов'язаних з використанням ресурсів, виплатою заробітної плати, амортизацією основних засобів, витратами на паливо, добрива, оренду землі та іншими необхідними елементами виробничого процесу.

У сільському господарстві собівартість продукції виступає ключовим показником ефективності, на основі якого здійснюється економічний аналіз діяльності господарства. Її точне визначення дозволяє виявити резерви для зниження витрат, оптимізувати виробництво, формувати обґрунтовану ціну

реалізації та прогнозувати рівень прибутковості. В умовах сучасного аграрного ринку важливо не лише збільшувати обсяги виробництва, а й досягати цього економічно доцільно — з мінімальними витратами і без втрати якості продукції.

2.6 ПЛАН МАРКЕТИНГУ

Виручка від реалізації продукції — це сума коштів, яку підприємство фактично отримує або має отримати за продані товари, виконані роботи чи надані послуги. Вона виступає основним джерелом доходів аграрного господарства, забезпечуючи покриття виробничих витрат, сплату податків та формування прибутку.

У сільському господарстві виручка формується переважно за рахунок продажу продукції рослинництва, а також насіння, кормів, побічної продукції, техніки та сільськогосподарського інвентарю. Через сезонність виробництва основні надходження виручки припадають на період після збирання врожаю, що ускладнює рівномірне фінансове планування та вимагає ефективного управління грошовими потоками протягом усього року.

Формування виручки є початковим етапом для визначення фінансового результату підприємства. Віднявши витрати на виробництво, реалізацію продукції та податки, отримують прибуток. Виручка впливає на рентабельність і ефективність підприємства. Вона є джерелом розвитку: з неї можна інвестувати в нову техніку, інновації та модернізацію. Важливо не тільки виростити продукцію, а й вигідно її реалізувати, мінімізуючи витрати та ризики.

[5]

Таблиця 2.12 - Собівартість

№	Назва культур	Насіння	Мін. добрива	Органічні добрива	ПММ	Засоби захисту	Оплата праці	Аморт	Оренда	Інші	Страхові внески	Всього	Валовий збір	собівартість
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Озиме жито	101200	89100	495000	137280	15675	47398,56	23461,25	67500	17590,62	5720	999925,43	1760	568,1394
2	Горох	92400	198000	0	109120	23512,5	35632,96	23461,25	67500	17590,62	3575	570792,33	1375	415,1217
3	Гречка	110000	181500	0	105600	15675	21514,24	23461,25	67500	17590,62	4702,50	547543,61	990	553,0744
4	Картопля	2970000	303600	660000	484000	72105	352968,00	23461,25	67500	17590,62	37125	4988349,87	9900	503,8737
	Всього	3273600	772200	1155000	836000	126967,5	457513,76	93845	270000	70362,49	51122,50	7106611,25	14025	

Таблиця 2.13 - Виручка від реалізації продукції

Продукція	Місяці						Всього		
	Вересень		Жовтень		Листопад				
	Обсяг, ц	Ціна, грн/ц.	Обсяг, ц	Ціна, грн./ц	Обсяг, ц	Ціна, грн/ц.	Обсяг, ц	Ціна, грн./ц	Вартість, грн.
Озиме жито	972	650	324	650	324	650	1620	650	1053000
Горох	305,25	520	610,5	520	305,25	520	1221	520	634920
Гречка		950	467,5	950	467,5	950	935	950	888250
Картопля		750	4125	750	4125	750	8250	750	6187500
Всього	1277,25		5527		5221,75		12026		8763670

Прорахувавши обсяг продукції за вересень, жовтень, листопад визначили, що: у вересні обсяг становить – 1277,25 ц, у жовтні - 5527 ц, у листопаді – 5221,75 ц. Вартість продукції всього: 8763670 грн, з них: озиме жито – 1053000 грн, горох – 634920 грн, гречка – 888250 грн, картопля – 6187500 грн.

2.7 ФІНАНСОВИЙ ПЛАН

Кредитування є однією з основних форм фінансової підтримки сільського господарства, оскільки ця галузь потребує значних капіталовкладень ще до отримання першого доходу. Кредити допомагають агровиробникам покривати нестачу коштів у ключові періоди виробничого циклу — під час посівної кампанії, догляду за посівами, збирання врожаю, а також при придбанні техніки чи обладнання. Через сезонний характер агровиробництва доходи надходять переважно раз на рік, тоді як витрати є постійними, тож кредитування часто стає єдиною можливістю забезпечити безперервність роботи, стабільні обсяги виробництва та впровадження сучасних технологій.

Аграрні кредити поділяються за строками і призначенням. Короткострокові кредити зазвичай використовують для покриття сезонних витрат — закупівлі насіння, мінеральних добрив, пального. Середньо- та довгострокові кредити спрямовані на інвестиції: придбання сільськогосподарської техніки, будівництво складів, модернізацію виробничих потужностей.

Кредитування виконує не лише функцію тимчасової фінансової підтримки, а й слугує інструментом розвитку — воно дозволяє сільгоспвиробникам оновлювати технічну базу, впроваджувати новітні агротехнології, підвищувати ефективність, знижувати залежність від погодних ризиків шляхом впровадження зрошувальних систем, придбання високоякісного насіння та засобів захисту рослин. [3]

Разом із тим кредитування агросектору має свої особливості. Високий рівень ризиків, пов'язаних з кліматичними умовами, стихіями та нестабільністю цін на сільгосппродукцію, ускладнює повернення кредитів. Крім того, проблеми виникають із забезпеченням — сільськогосподарська земля чи техніка не завжди вважаються банками достатньо ліквідними активами. Малим фермерським господарствам часто важко отримати кредити через відсутність фінансової історії або недостатню кількість активів, що також стримує розвиток дрібного агробізнесу.

Таблиця 2.14 - Розрахунок нарахування відсотків

Показники	Сума, грн.
Потреба в кредиті – всього	6163767,5
в. т.ч. насіння та посівний матеріал	3273600
ПММ	836000
Добрива та засоби захисту рослин	2054167,5
Період кредитування, місяців	12
Процентна ставка короткострокового кредиту, %	30
Плата по проценту за кредит, грн.	1849130,25

Потреба в кредиті становить 6163767,5 грн, а плата по проценту за кредит – 1849130,25 грн.

Фінансові результати є основними показниками ефективності діяльності будь-якого підприємства, зокрема й у сільському господарстві. Вони відображають підсумок роботи за певний період та дозволяють оцінити, наскільки раціонально використовуються ресурси, чи приносить продукція прибуток і чи має господарство потенціал для розвитку. Серед основних показників фінансової результативності виділяють: виручку від реалізації продукції, валовий прибуток, операційний прибуток, прибуток до оподаткування, чистий прибуток або збиток, а також рівень рентабельності — продукції, продажу та активів [4].

Таблиця 2.15 - Фінансові результати діяльності

Показники	Сума, грн.
Виручка від реалізації продукції	8763670
Матеріальні затрати	7106611,25
Відсотки за кредит	1849130,25
Валовий прибуток	1657058,75
Податок на прибуток 18%	298270,5754
Чистий прибуток	1358788,18
Рентабельність, %	19

Згідно даного бізнес-плану, валовий прибуток підприємства становить 1657058,75 грн, чистий прибуток - 1358788,18 грн, рівень рентабельності

складає 19%, що є хороший показник, який свідчить про ефективне використання ресурсів і прибутковість підприємства

2.7 Ризик і шляхи його зниження

Ризик – це загроза настання небажаного випадку, здатного вплинути на досягнення поставленої мети. В економіці ризик трактується як вірогідність втрати ресурсів, прибутків чи надходжень внаслідок певних обставин. У сільському господарстві ризик особливо великий через сильну залежність від зовнішніх чинників, зокрема, погоди, ринків збуту, коливання цін, хвороб та інших.

Сільське господарство — одна з найризикованіших сфер через поєднання біологічних та економічних чинників. Від посіву до збору врожаю ситуація може змінюватися, що ускладнює прогнозування результатів та доходів.

Види ризиків у сільському господарстві

- 1) Природно-кліматичні ризики: погодні аномалії, які призводять до неврожаю;
- 2) Біологічні ризики: хвороби рослин і тварин; зниження якості посівного матеріалу.
- 3) Економічні ризики: коливання цін на продукцію; зростання цін на ресурси (паливо, добрива).
- 4) Фінансові ризики: високі кредитні ставки; неплатоспроможність партнерів.
- 5) Технологічні ризики: вихід із ладу техніки; недотримання технології вирощування.
- 6) Юридичні та організаційні ризики: зміни в законодавстві; неправильне оформлення документів.

Шляхи зниження ризиків:

1. Страхування врожаю — компенсує збитки при стихійних лихах чи неврожаях. В Україні доступні як приватні, так і державні програми.

2. Диверсифікація виробництва — вирощування кількох культур та утримання різних видів тварин знижує ризик втрати всього доходу через нещастя з однією культурою.
3. Використання сучасних агротехнологій — застосування якісного насіння, точного землеробства, GPS-технологій та дронів підвищує урожайність і знижує вплив погоди.
4. Моніторинг і прогнозування погоди — використання супутникових даних та агрометеостанцій для точного планування сільськогосподарських робіт.
5. Вибір культур, адаптованих до регіону — вирощування сортів, стійких до посухи, холоду чи хвороб підвищує шанси на стабільний урожай.

3. ОХОРОНА ПРАЦІ

3.1. Загальні положення

Охорона праці— це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності.

Безпека праці— умови праці на об'єктах матеріального виробництва, зокрема промисловості, транспорту тощо, що виключають вплив небезпечних і шкідливих факторів на працюючих. Безпека праці підтримується шляхом виконання комплексу заходів щодо запобігання травматизму, захворювань і аварій.

Система управління охороною праці підприємства є складовою, невід'ємною частиною загальної системи управління виробництвом. Її впровадження і функціонування реалізується шляхом визначення посадових обов'язків суб'єктів управління в господарстві стосовно завдань з охорони праці та сумлінного їх виконання. Вона побудована на основі Закону України «Про охорону праці», Наказу Мінсоцполітики від 29.08.2018 № 1240. «Про затвердження Правил охорони праці у сільськогосподарському виробництві», вимог ДСТУ OHSAS 18001:2010 «Системи управління гігієною та безпекою праці. Вимоги» (далі - ДСТУ OHSAS 18001:2010).

Вимоги безпеки до виробничого обладнання та організації робочих місць визначено Правилами охорони праці у сільськогосподарському виробництві, затвердженими наказом Міністерства соціальної політики України від 29.08.2018 № 1240(далі - Правила).

Обладнання, що надається працівникам та ними використовується за призначенням, має бути технічно справним і відповідати:

- вимогам технічних регламентів, якщо обладнання виготовлене після дати обов'язкового застосування відповідних технічних регламентів, що поширюються на це обладнання;
- загальним вимогам безпеки до обладнання, що зазначені у нормативно-правових актах з охорони і гігієни праці та відповідних нормативних документах на його виготовлення, якщо обладнання виготовлене до дати обов'язкового застосування відповідних технічних регламентів, що поширюються на це обладнання.

Обладнання, під час експлуатації якого можливе виділення шкідливих речовин у повітря робочої зони, має бути обладнане місцевою вентиляцією. Пуск місцевої вентиляції має бути заблокований із пуском технологічного обладнання.

Рівень шуму виробничого обладнання не має перевищувати встановлених норм. У разі перевищення допустимих норм шуму робочої зони працівники мають бути забезпечені засобами індивідуального захисту органів слуху.

Струмопідвідні проводи до електрифікованих машин і установок у виробничих приміщеннях мають бути ізольовані і захищені від механічного пошкодження.

Трубопроводи, запірна арматура, насоси і вмістища, розміщені у теплицях, які використовують під час застосування гербіцидів та агрохімікатів, мають бути герметично закритими. Гальма засобів малої механізації (підвісних транспортних ліній, стрічкових транспортерів, електричних талів, візків, що переміщуються надґрунтовими реєстрами тощо), які застосовують під час збирання урожаю і транспортування його у складські приміщення, мають бути справними та заблокованими з пусковими пристроями. Вимоги безпеки під час експлуатації сільськогосподарської техніки.

Експлуатація сільськогосподарських машин (сільськогосподарських тракторів, їх причепів і змінних причіпних машин, систем складових частин та окремих технічних вузлів) має здійснюватися з урахуванням вимог експлуатаційної документації.

Вузли та елементи сільськогосподарських машин, що рухаються, обертаються та можуть становити небезпеку, мають бути огорожені захисними кожухами, які забезпечують безпеку працівників. [2]

3.2 Безпека польових робіт під час воєнного стану

З метою створення безпечних і безаварійних умов праці у суб'єктів господарювання сільського господарства та мінімізації ризиків виникнення нещасних випадків на виробництві під час проведення польових робіт в умовах воєнних (бойових) дій в Україні, Держпраці пропонує роботодавцям вжити такі заходи:

1. Заборонити проведення сільськогосподарських польових робіт у регіонах, що розташовані безпосередньо у зонах ведення бойових дій та на незначній відстані від них.

2. Перед проведенням польових робіт роботодавцям, спільно з представниками відповідних структурних підрозділів МВС та ДСНС, організувати перевірку сільськогосподарських угідь та прилеглих ділянок на предмет наявності снарядів, вибухових пристроїв та інших предметів і матеріалів, що створюють або можуть створити загрозу працівникам сільського господарства (особливо у зонах прилеглих до ведення бойових дій).

3. Перед проведенням польових робіт організувати позапланові інструктажі з питань охорони праці працівників щодо дій посадових осіб та виробничого персоналу суб'єктів господарювання у разі початку бойових дій (артилерійські обстріли, бомбардування тощо).

4. Розробити плани евакуації персоналу перед початком та під час проведення бойових дій та плани ліквідації аварійних ситуацій з мінімальним рівнем загрози життю та здоров'ю працюючих.

5. Забезпечити належний моніторинг за технічним станом сільськогосподарських машин, які планується використовувати під час польових робіт

6. Організувати проведення польових робіт в умовах достатньої видимості, виключно у денний час.

7. Доставку, транспортування та ручне перенесення обладнання, устаткування, добрив та інших матеріалів до місця безпосереднього виконання робіт, потрібно здійснювати у відповідності до розроблених безпечних маршрутів, з якими ознайомлені усі працівники, які будуть виконувати зазначені роботи.

8. Вжити заходів щодо створення належних і безпечних умов праці, особливо в місцях концентрації працівників і устаткування, розташованих на значній відстані від населених пунктів, шляхом забезпечення у разі потреби надання працівникам невідкладної медичної допомоги в польових умовах та створення пунктів обігріву (за необхідності).

9. Для організації оперативної комунікації між працівниками у полі та негайного інформування їх у разі створення небезпечної для їх життя та здоров'я ситуації, забезпечити машиністів тракторних бригад засобами зв'язку.

10. Забезпечити працівників, задіяних у виконанні весняно-польових робіт відповідним спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального та колективного захисту.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

У результаті проведених розрахунків встановлено, що фермерське господарство «Чистий врожай» є перспективним підприємством, яке має всі необхідні передумови для ефективної та прибуткової діяльності в аграрному секторі. Господарство спеціалізується на вирощуванні озимого жита, гороху, гречки та картоплі, що забезпечує диверсифікацію виробництва й сприяє зниженню ризиків.

На сьогодні підприємство обробляє 220 гектарів ріллі, а валовий збір сільськогосподарської продукції становить 14 025 центнерів. За результатами господарської діяльності виручка від реалізації продукції досягла 8 763 670 грн, що свідчить про достатній обсяг виробництва та налагоджений збут.

Фінансові показники підтверджують прибутковість господарства: валовий прибуток становить 1 657 058,75 грн, а чистий прибуток — 1 358 788,18 грн. Незважаючи на характерні для сільського господарства ризики, зокрема сезонність, вплив погодних умов і ринкову нестабільність, підприємство має чітко визначені шляхи їх мінімізації. Передбачається впровадження страхування, технічна модернізація, застосування сучасних аграрних технологій та ефективне фінансове планування.

Отже, інвестування в фермерське господарство «Чистий врожай» є економічно доцільним рішенням, адже підприємство демонструє стабільну рентабельність, ефективне використання ресурсів і має позитивні перспективи розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

[1]https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B5%D1%81-%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD?utm_source

[2]https://business.diia.gov.ua/history-of-success/yak-samostiino-sklasty-diievyi-biznes-plan-etapy-planuvannia-struktura-ta-obsiah?utm_source

[3]https://buklib.net/books/22169/?utm_source

[4]https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u122/BP_Metod.pdf

[5]https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B5_%D0%B3%D0%BE%D1%81%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE?utm_source=chatgpt.com

[6]<https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/6511/1/19.pdf>